

АНОТАЦІЯ

Лашин П.М. Розвиток системи державного стимулювання малого та середнього підприємництва. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування». Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Харків. 2026.

Дисертаційне дослідження присвячене вирішенню актуального науково-прикладного завдання з обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо розвитку системи державного стимулювання малого та середнього підприємництва в Україні на засадах гармонізації з європейськими стандартами в умовах євроінтеграції, воєнного стану та підготовки до післявоєнного відновлення. Робота ґрунтується на гіпотезі, що головною перешкодою для розвитку системи є не стільки нестача фінансових ресурсів чи окремих програмних інструментів, скільки управлінська фрагментованість самої системи — відсутність цілісної інституційної архітектури з чітким розподілом відповідальності, працюючими механізмами координації між рівнями влади та вбудованим оцінюванням результативності. Відповідно, розвиток потребує переходу від сукупності ізольованих програм до інтегрованої управлінської моделі, побудованої на принципах адаптивної гармонізації з європейськими стандартами (контекстуальна еквівалентність, часова синхронізація, пропорційність адаптації).

Узагальнення європейських інституційних підходів засвідчило, що ефективність системи стимулювання МСП визначається управлінською конфігурацією — наявністю спеціалізованого оператора із замкненим управлінським циклом, формалізованою координацією між рівнями влади, обов'язковим SME Test та вбудованим моніторингом. Систематизовано чотири типи конфігурацій (централізована, децентралізована, змішана, мережева) та

обґрунтовано три принципи адаптивної гармонізації, які створюють методологічну альтернативу лінійним підходам до євроінтеграції. Модифіковано критерії оцінки OECD SME Policy Index через три додаткових модулі — кризової адаптивності, контекстуальних еталонів та динамічного зважування, — що дозволяє вимірювати прогрес країни-кандидата з урахуванням воєнного контексту.

Порівняльний аналіз управлінських конфігурацій в Україні та п'яти постсоціалістичних країнах ЄС показав, що різниця у показниках розвитку МСП (продуктивність 12,5 тис. євро проти 28,4 тис. у Польщі) пояснюється передусім інституційним дизайном. Україна демонструє асиметричну модель інтеграції: випереджає ЄС у цифровізації G2B-послуг (78 % проти 65 %), але відстає у регуляторній політиці та процедурах банкрутства. Аналіз розподілу відповідальності за управлінськими функціями виявив, що стадії моніторингу і корекції не мають визначеного відповідального суб'єкта, а Мінекономіки як координатор не має реальних важелів впливу на інші ЦОВВ. Виявлено «перехресну асиметрію»: суб'єкти з повноваженнями не мають близькості до бенефіціарів, а суб'єкти з близькістю — не мають повноважень.

Вперше обґрунтовано модель диференційованої адаптації з керованими переходами (DAMT), яка визначає адміністративний дизайн імплементації принципів Small Business Act for Europe: тришарову архітектуру з управлінським регламентом активації шарів (суб'єкти, процедури, строки, правова основа), процедурні карти взаємодії ЦОВВ/ОВА/ОМС, маршрут послуги для бенефіціара із визначеними стандартами обслуговування, механізм делегування повноважень залежно від динамічного зонування територій та вбудований зворотний зв'язок від підприємців. Це дозволяє країні-кандидату досягати цілей європейської політики підтримки МСП через альтернативні інституційні форми з визначеною управлінською відповідальністю на кожному рівні.

Удосконалено механізм впровадження європейських фінансових інструментів підтримки МСП через визначення публічно-управлінського

дизайну єдиного національного оператора: мандат із переліком делегованих і збережених за ЦОВВ функцій, подвійна підзвітність (КМУ та наглядова рада з міжнародною участю), розмежування повноважень з Мінекономіки, Мінфіном та НБУ, антикорупційні запобіжники (Pillar Assessment, публічний реєстр бенефіціарів, конкурентний відбір партнерів, незалежний аудит) та операційна модель, де оператор координує, а реалізація здійснюється через конкурентну мережу банків, агенцій регіонального розвитку та платформу Дія.Бізнес із диференціацією інструментів за зонами ризику.

Дістало подальшого розвитку обґрунтування системи моніторингу та оцінювання результативності стимулювання МСП, вбудованої в управлінський цикл прийняття рішень. Система побудована на трьох рівнях — оперативному, тактичному та стратегічному — і відрізняється від існуючої практики тим, що кожне відхилення від цільових показників прив'язане до конкретного суб'єкта і конкретного рішення, яке цей суб'єкт має переглянути. Квартальний «Барометр МСП України» стає інструментом управлінської корекції, а не лише звітності. Умовність фінансування Ukraine Facility з десятками прив'язаних до траншів показників перетворює таку систему з бажаної на необхідну.

Розроблена поетапна стратегія впровадження передбачає п'ять етапів: регуляторна адаптація (6 місяців), інституційна трансформація (9 місяців), цифрова інтеграція (12 місяців), пілотне впровадження (6 місяців) та масштабування (12+ місяців). Очікувані результати включають підвищення абсорбційної спроможності з 20 % до 50–60 %, зниження транзакційних витрат МСП на 25–30 % та скорочення терміну отримання фінансування з 3–4 місяців до 4–6 тижнів.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання розроблених механізмів для подолання управлінської фрагментованості системи стимулювання МСП, забезпечення ефективного освоєння коштів Ukraine Facility та побудови інтегрованої системи з визначеними суб'єктами відповідальності на кожному рівні. Модель DAMT та governance design єдиного оператора надають конкретні орієнтири для Міністерства економіки

України, Агентства відновлення та регіональних органів влади щодо розподілу повноважень, процедур координації, стандартів обслуговування бенефіціарів та механізмів підзвітності.

Ключові слова: публічне управління, мале та середнє підприємництво, державне стимулювання, європейська інтеграція, Small Business Act, Ukraine Facility, адаптивна гармонізація, воєнний стан, післявоєнне відновлення.